

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การแปรการใช้ศัพท์ในภาษาไทยคำของคนสามระดับอายุ” มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาการแปรด้านการใช้ศัพท์ของคนสามระดับอายุในภาษาไทยคำ 4 จังหวัด คือ จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดราชบุรี และจังหวัดเพชรบุรี โดยมีจุดเก็บข้อมูลจังหวัดละ 2 จุด รวมทั้งสิ้น 8 จุดเก็บข้อมูลดังนี้

1. ภาษาไทยคำ ตำบลดอนมะเกลือ อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี
2. ภาษาไทยคำ ตำบลดอนมะนาว อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี
3. ภาษาไทยคำ ตำบลไผ่หูช้าง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม
4. ภาษาไทยคำ ตำบลดอนพุทรา อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม
5. ภาษาไทยคำ ตำบลดอนคลัง อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
6. ภาษาไทยคำ ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี
7. ภาษาไทยคำ ตำบลหนองปรัง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี
8. ภาษาไทยคำ ตำบลท่าตะคร้อ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี

ผู้วิจัยได้ใช้หน่วยรรถจำนวน 650 หน่วยรรถแบ่งเป็น 9 หมวดศัพท์ ซึ่งเป็นศัพท์ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน มีรูปศัพท์ต่างกับภาษาไทยกรุงเทพฯ หรือเป็นรูปศัพท์ที่มีเสียงปฏิภาค (sound correspondences) ที่แสดงลักษณะเฉพาะกลุ่มย่อยของภาษาไทยคำ ผู้บอกภาษาแบ่งเป็น 3 ระดับอายุ คือ ระดับอายุที่ 1 อายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป เพื่อเป็นตัวแทนของกลุ่มผู้สูงอายุ ระดับอายุที่ 2 อายุตั้งแต่ 45-55 ปี เพื่อเป็นตัวแทนของกลุ่มวัยกลางคน และระดับอายุที่ 3 อายุตั้งแต่ 18-30 ปี เพื่อเป็นตัวแทนของกลุ่มหนุ่มสาว

ผลการวิจัยพบว่า ผู้บอกภาษาทั้ง 8 จุดเก็บข้อมูลมีรูปแบบการใช้ศัพท์ที่เหมือนกันและต่างกันซึ่งมีผลต่อการรักษาศัพท์ และการสูญเสียศัพท์ไทยคำด้วย ผลการวิจัยสรุปได้ 7 ประเด็นดังนี้

1.เปรียบเทียบรูปแบบการใช้ศัพท์ของคนสามระดับอายุ ผู้บอกภาษาทั้ง 8 จุดเก็บข้อมูล มีการใช้รูปแบบการใช้ศัพท์ 3 ประเภท 10 รูปแบบ ดังนี้

- 1.1 หน่วยรรถที่ผู้บอกภาษาไทยคำทั้งสามระดับอายุใช้เหมือนกัน มี 3 รูปแบบ

ได้แก่ AAA BBB AAA
BBB

- 1.2 หน่วยรรถที่ผู้บอกภาษาไทยคำทั้งสองระดับอายุใช้เหมือนกันมี 6 รูปแบบ

ได้แก่ AAB ABB A AA AAA AAA
BBB BBB BB B

1.3 หน่วยยรรยงที่ผู้บอกภาษาไทยคำทั้งสามระดับอายุใช้ต่างกัน มี 1 รูปแบบ ได้แก่

A A
B B

เมื่อพิจารณารูปแบบการใช้ศัพท์ไทคำแบบ A A A ซึ่งสะท้อนให้เห็นความเข้มแข็งในการธำรงรักษาศัพท์ไทคำสรุปได้ว่า ชุมชนภาษาไทยคำบลดอนมะเกลือ อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี รักษาการใช้ศัพท์ไทคำทุกระดับอายุมากที่สุด ชุมชนที่รักษาการใช้ศัพท์ไทคำทุกระดับอายุน้อยที่สุด คือ ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

ด้านการใช้รูปแบบศัพท์อื่นแทนศัพท์ไทคำแบบ B B B แสดงให้เห็นระดับของการสัมผัสภาษาเช่นกัน แต่ละพื้นที่วิจัยมีระดับของการสัมผัสภาษาไม่เท่ากัน คนในชุมชนภาษาไทยคำต้องปรับตัวให้เข้ากับกระแสของวัฒนธรรมสมัยใหม่จากอดีตสู่ปัจจุบัน ซึ่งเป็นผลจากนโยบายทางการเมือง การปกครอง การศึกษาในฐานะที่เป็นพลเมืองไทยอาศัยในประเทศไทย กลายเป็นชาวไทยเชื้อสายไทคำที่รู้หลายภาษา ผู้บอกภาษาทุกคนจะมีการสัมผัสภาษา (language contact) มากน้อยแตกต่างกันตามระดับอายุ ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกอย่างไม้อาจหลีกเลี่ยงได้ จึงเกิดการยืมศัพท์ (lexical borrowing) และเกิดการปนภาษา (code mixing) การใช้ศัพท์อื่นแทนศัพท์ไทคำแบ่งเป็น 3 กลุ่มตามที่มาของศัพท์คือ 1.ศัพท์ภาษาไทยกลางหรือไทยกรุงเทพฯ 2.ศัพท์ภาษาลาวกลุ่มอื่น 3.ศัพท์สร้างใหม่ การใช้ศัพท์รูปแบบ B B B ของคนสามระดับอายุทั้ง 8 จุดเก็บข้อมูลพบว่าชุมชนภาษาไทยคำ ตำบลดอนคลัง อำเภอคำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ใช้ศัพท์อื่นแทนศัพท์ไทคำมากที่สุด ชุมชนที่ใช้ศัพท์อื่นแทนศัพท์ไทคำน้อยที่สุด คือ ตำบลหนองปรัง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ขณะนี้ทุกชุมชนภาษาไทยคำใช้รูปแบบ B B B ในจำนวนไม่มากนัก ยังไม่ถึงร้อยละ 30 แต่หากปล่อยให้ภาวการณ์ดังกล่าวดำเนินไปอย่างต่อเนื่องอาจส่งผลกระทบต่อการสูญเสียศัพท์ไทคำในอนาคตได้

ส่วนรูปแบบการใช้ศัพท์ไทคำร่วมกับศัพท์อื่นทั้งสามระดับอายุ แบบ A A A นั้น ชุมชนภาษาไทยคำ ตำบลดอนมะเกลือ อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ใช้ศัพท์ไทคำร่วมกับศัพท์อื่นมากที่สุด ชุมชนที่ใช้ศัพท์ไทคำร่วมกับศัพท์อื่นน้อยที่สุดคือ ตำบลดอนพุทรา ตำบลดอนตูม จังหวัดนครปฐม

2. เปรียบเทียบหมวดศัพท์กับการใช้ศัพท์ไทคำรูปแบบ A A A การใช้รูปแบบ A A A แสดงให้เห็นการธำรงรักษาศัพท์ไทคำของคนทุกระดับอายุ อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของคนในชุมชนผ่านวงความหมายของศัพท์ว่าแต่ละพื้นที่วิจัยยังคงรักษาศัพท์ไทคำในหมวดศัพท์ใดบ้าง ผลการวิจัยสรุปว่า หมวดศัพท์ คำถาม คำเชื่อม คำลักษณนาม และคำบอกเวลาเป็นหมวดศัพท์ที่ผู้บอกภาษารักษาการใช้ศัพท์ไทคำมากที่สุด เฉลี่ยร้อยละ 79.6 สอดคล้องกันถึง 6 จุดเก็บข้อมูล อาจเป็นเพราะหมวดศัพท์ดังกล่าวเป็นคำไวยากรณ์ มักใช้ระดับประโยค เป็นนามธรรม เปลี่ยนแปลงช้า

การยืมคำกระทำก่อนข้างยาก รองลงไปคือหมวดศัพท์บุคคล การงาน เป็นหมวดศัพท์ที่ผู้บอกภาษายังคงรักษาการใช้ศัพท์ไทดำเฉลี่ยร้อยละ 70.74 ส่วนหมวดศัพท์ที่ใช้ศัพท์ไทดำน้อยที่สุดคือ หมวดวัตถุ สถานที่ ใช้ศัพท์ไทดำเฉลี่ยร้อยละ 39.46 มี 6 จุดเก็บข้อมูล รองลงไปคือหมวดการแต่งกาย ผ้า แร่ธาตุ ใช้ศัพท์ไทดำประมาณร้อยละ 42.5

3. เปรียบเทียบหมวดศัพท์กับการใช้ศัพท์อื่นรูปแบบ B B B การใช้รูปแบบ B B B แสดงให้เห็นระดับของการสัมผัสภาษาของคนทุกระดับอายุ ทุกจุดเก็บข้อมูลผ่านวงความหมายของศัพท์ผลการวิจัยสรุปว่าหมวดวัตถุ สถานที่ เป็นหมวดศัพท์ที่ผู้บอกภาษาใช้ศัพท์อื่นมากที่สุด สอดคล้องกันถึง 7 จุดเก็บข้อมูล เฉลี่ยร้อยละ 34.06 อาจเป็นเพราะปัจจุบันสังคมเปลี่ยนไปด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ มีการประดิษฐ์สิ่งของแบบใหม่ เปลี่ยนวัตถุดิบการผลิต เช่น ใช้พลาสติกแทนเครื่องจักสาน หรือมีลวดลายรูปทรงเปลี่ยนไป ผู้บอกภาษาจึงใช้ศัพท์อื่นให้สอดคล้องกัน อีกหมวดหนึ่งที่ใช้ศัพท์อื่นแทนศัพท์ไทดำ รองลงมาเฉลี่ยร้อยละ 28.75 คือ หมวดการแต่งกาย ผ้า แร่ธาตุ เนื่องจากในชีวิตประจำวัน ผู้คนในชุมชนไม่ได้แต่งกายแบบไทดำ ยกเว้นมีพิธีกรรม วันสำคัญทางศาสนา หรือเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

4. เปรียบเทียบการแปรความหมายในภาษาไทดำ ทุกจุดเก็บข้อมูลมีการแปรความหมายกว้างออกและแคบเข้าโดยศัพท์ไทดำที่ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 หรือ 2 ใช้ในความหมายกว้างนั้น จะใช้แคบเข้าในผู้บอกภาษาระดับอายุต่อมา ซึ่งมีผลกระทบต่อการสูญเสียศัพท์ไทดำในอนาคต ตรงกันข้าม การขยายขอบเขตความหมายของศัพท์อื่นที่เคยใช้ในความหมายแคบจะแปรเป็นความหมายกว้างออกในผู้บอกภาษาระดับอายุต่อมา ส่งผลให้เพิ่มปริมาณศัพท์อื่นและใช้กันอย่างแพร่หลายทุกระดับอายุด้วย

5. เปรียบเทียบการใช้ศัพท์ที่สัมพันธ์กับระดับอายุทั้ง 8 จุดเก็บข้อมูล ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 ทุกจุดเก็บข้อมูล จะใช้ศัพท์ไทดำมากที่สุดและลดลงในผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 และ 3 ส่วนผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 จะใช้ศัพท์อื่นมากที่สุด และลดลงในผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 และ 1

ทุกจุดเก็บข้อมูล ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 จะใช้ศัพท์ไทดำเฉลี่ยร้อยละ 71.99 ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 ใช้ศัพท์ไทดำ เฉลี่ยร้อยละ 65.55 ส่วนผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 ใช้ศัพท์ไทดำเฉลี่ยร้อยละ 52.72

การใช้ศัพท์ไทดำ (A) สรุปได้ว่า ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 ที่ใช้ศัพท์ไทดำมากที่สุดคือ ชุมชนภาษาไทดำ ตำบลไผ่หูช้าง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 ที่ใช้ศัพท์ไทดำน้อยที่สุด คือ ชุมชนภาษาไทดำ ตำบลดอนคลัง อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 ที่ใช้ศัพท์ไทดำมากที่สุด คือ ชุมชนภาษาไทดำตำบลหนองปร่ง อำเภอยะโฮย จังหวัดเพชรบุรี ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 ที่ใช้ศัพท์ไทดำน้อยที่สุด คือ ชุมชนภาษาไทดำ ตำบลคอนคั้ง อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 ที่ใช้ศัพท์ไทดำมากที่สุด คือ ชุมชนภาษาไทดำ ตำบลคอนมะเกลือ อำเภอบัวทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 ที่ใช้ศัพท์ไทดำน้อยที่สุด คือ ชุมชนภาษาไทดำ ตำบลห้วยยางโตน อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี

การใช้ศัพท์ไทดำร่วมกับศัพท์อื่น (A) สรุปได้ว่า ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 ที่ใช้ศัพท์ไทดำร่วมกับศัพท์อื่นเฉลี่ยร้อยละ 5 เพิ่มขึ้นในผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 ใช้ศัพท์ไทดำร่วมกับศัพท์อื่นเฉลี่ยร้อยละ 7 และลดลงในผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 ใช้ศัพท์ไทดำร่วมกับศัพท์อื่น เฉลี่ยร้อยละ 6 อาจเป็นเพราะผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 เป็นวัยกลางคนเชื่อมกลุ่มคนสูงอายุ และวัยหนุ่มสาว จึงใช้ทั้งศัพท์ไทดำและศัพท์อื่นปะปนกัน

ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 ที่ใช้ศัพท์ไทดำและศัพท์อื่นมากที่สุด คือ ชุมชนภาษาไทดำตำบลคอนมะเกลือ อำเภอบัวทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 ที่ใช้ศัพท์ไทดำร่วมกับศัพท์อื่นน้อยที่สุด คือ ชุมชนภาษาไทดำ ตำบลไผ่หูช้าง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 ที่ใช้ศัพท์ไทดำและศัพท์อื่นมากที่สุด คือ ชุมชนภาษาไทดำตำบลไผ่หูช้าง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 ที่ใช้ศัพท์ไทดำร่วมกับศัพท์อื่นน้อยที่สุด คือ ชุมชนภาษาไทดำ ตำบลท่าตะคร้อ อำเภอนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี

ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 ที่ใช้ศัพท์ไทดำและศัพท์อื่นมากที่สุด คือ ชุมชนภาษาไทดำตำบลไผ่หูช้าง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 ที่ใช้ศัพท์ไทดำร่วมกับศัพท์อื่นน้อยที่สุด คือ ชุมชนภาษาไทดำ ตำบลคอนมะเกลือ อำเภอบัวทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

ส่วนการใช้ศัพท์อื่น (B) ที่สัมพันธ์กับระดับอายุทั้ง 8 จุดเก็บข้อมูล สรุปว่าผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 ใช้ศัพท์อื่นเฉลี่ยร้อยละ 22.09 ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 ใช้ศัพท์อื่นเฉลี่ยร้อยละ 27.39 ส่วนผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 ใช้ศัพท์อื่นเฉลี่ยร้อยละ 41.41

ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 ที่ใช้ศัพท์อื่นมากที่สุด คือ ชุมชนภาษาไทดำตำบลคอนคั้ง อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 ที่ใช้ศัพท์อื่นน้อยที่สุดคือ ชุมชนภาษาไทดำ ตำบลหนองปร่ง อำเภอยะโฮย จังหวัดเพชรบุรี

ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 ที่ใช้ศัพท์อื่นมากที่สุด คือ ชุมชนภาษาไทดำตำบลคอนคั้ง อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 ที่ใช้ศัพท์อื่นน้อยที่สุดคือ ชุมชนภาษาไทดำ ตำบลหนองปร่ง อำเภอยะโฮย จังหวัดเพชรบุรี

ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 ที่ใช้ศัพท์อื่นมากที่สุด คือ ชุมชนภาษาไทยคำตำบลคอนคลัง อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 ที่ใช้ศัพท์อื่นน้อยที่สุดคือ ชุมชนภาษาไทยคำ ตำบลหนองปรัง อำเภอยะโฮย จังหวัดเพชรบุรี

6. เปรียบเทียบเสียงแปรในภาษาไทยคำที่สัมพันธ์กับระดับอายุทั้ง 8 จุดเก็บข้อมูล เสียงที่แปรไปมีสาเหตุสัมพันธ์กับระดับอายุ พบในผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 เป็นส่วนใหญ่ ผู้วิจัยสังเกตว่าการแปรของเสียงชุดเดียวกันมีการแปรตามระดับอายุในแต่ละจุดเก็บข้อมูลไม่เหมือนกัน กล่าวคือ บางเสียงเริ่มแปรในผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 ขณะที่บางจุดเก็บข้อมูลเริ่มแปรในผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 และอาจไม่เป็นเช่นนี้ทุกคำ เช่น การใช้สระ [au] ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของภาษาไทยคำจะมีการแปรเสียงสระ [au ~ aw] เกือบทุกจุดเก็บข้อมูลในปัจจุบัน นอกจากนั้นยังมีการแปรเสียงของศัพท์อื่นซึ่งเป็นผลมาจากการสัมผัสภาษาของคนแต่ละกลุ่มอายุ ซึ่งมีระดับของการสัมผัสภาษาไม่เท่ากัน มีส่วนทำให้เกิดเสียงใหม่หรือลักษณะเฉพาะที่แสดงกลุ่มของภาษาไทยคำอาจสูญไป เสียงที่แปรมักเป็นเสียงพยัญชนะที่มีปฏิภาคกับภาษาไทยกลาง เสียงดังกล่าวจะแสดงลักษณะเฉพาะของภาษาไทยคำ เช่น [l ~ d] [s ~ ch] [-ʔ ~ -k] [p ~ ph] [t ~ th] [k ~ kh] [s ~ kh] [h ~ ɣ] ซึ่งสามารถจำแนกภาษากลุ่มย่อยของภาษาตระกูลไทได้ มักพบในผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 ผู้วิจัยคาดว่าหากภาวการณ์ดังกล่าวดำเนินต่อไปอาจเกิดหน่วยเสียงใหม่ในภาษาไทยคำ คือ /ch/ และ /d/ และลักษณะเด่นทางเสียงของภาษาไทยคำชุดดังกล่าวอาจสูญไป เกิดภาวการณ์ลู่เข้าของภาษา (linguistic convergence)

7. เปรียบเทียบการแปรด้านรูปศัพท์ที่สัมพันธ์กับระดับอายุทั้ง 8 จุดข้อมูล ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 มักพูดตัดพยางค์ เพิ่มพยางค์ และเปลี่ยนพยางค์เกือบทุกจุดเก็บข้อมูล โดยเฉพาะการใช้คำว่า /to:¹/ หรือ /ta⁴/ ในภาษาไทยคำมักใช้นำหน้าชื่อสัตว์เป็นลักษณะเฉพาะของภาษา หากเป็นศัพท์ที่ยืมจากภาษาไทยกลาง ผู้บอกภาษาหลายคนจะไม่ใช้ /to:¹/ นำหน้าชื่อสัตว์ ส่งผลให้ศัพท์หลายศัพท์มีรูปเหมือนภาษาไทยกลางมากขึ้น

6.2 อภิปรายผลการวิจัย

ในภาพรวมเมื่อพิจารณาการแปรการใช้ศัพท์ของคนสามระดับอายุใน 8 จุดเก็บข้อมูลดังกล่าว จะเห็นการเปลี่ยนแปลงที่กำลังดำเนินอยู่ (change in progress) และการแปรการใช้ศัพท์จะแปรไปในทิศทางเดียวกัน ผลการวิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจสมควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. การแปรการใช้ศัพท์อันเนื่องมาจากปัจจัยอายุ จากการศึกษาทั้ง 8 จุดเก็บข้อมูล พบว่าผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 ใช้ศัพท์ไทดำมากที่สุดและลดลงในผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 และ 3 ส่วนผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 ใช้ศัพท์อื่นมากที่สุดและลดลงในผู้บอกภาษาระดับที่ 2 และ 1 ผลการวิจัยนี้ตรงตามสมมุติฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยที่ใช้ตัวแปร “อายุ” ศึกษาการแปรของศัพท์ในภาษาตระกูลไทพื้นที่ต่าง ๆ เช่น งานวิจัยของ สายณ สวมทอง (2544) ศึกษาศัพท์ภาษาไทยถิ่นของคนสามระดับอายุในตำบลควนธานี อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง งานวิจัยของ ศรีนยา จิตบรรจง และดุขฎิ กองสมบัติ (2551) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ศัพท์ภาษาญ้อของชาวบ้านที่ท่าขอนยาง ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม งานวิจัยของ พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล (2555) ศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงในภาษาไทยถิ่นที่พูดในจังหวัดน่าน

2. การแปรการใช้ศัพท์อันเนื่องมาจากถิ่นที่อยู่อาศัย ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าแม้การใช้ศัพท์จะแปรไปตามระดับอายุของผู้บอกภาษา แต่รูปแบบการใช้ศัพท์แต่ละจุดเก็บข้อมูลมีอัตราความถี่ไม่เท่ากัน เช่น ชุมชนที่รักษาการใช้ศัพท์ไทดำทุกระดับอายุมากที่สุดคือ ตำบลคอนมะเกลือ อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ในขณะที่ตำบลคอนคลัง อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี รักษาการใช้ศัพท์ไทดำได้น้อยที่สุด ในแง่ของการใช้ศัพท์อื่นแทนศัพท์ไทดำ ชุมชนที่ใช้ศัพท์อื่นมากที่สุดคือตำบลคอนคลัง อำเภอดำเนินสะดวก ส่วนชุมชนที่ใช้ศัพท์อื่นน้อยที่สุดคือตำบลหนองปรัง อำเภอเขาชัยย้อย ผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมทรง บุรุษพัฒน์ (2556) ศึกษาการแปรเสียงภาษาไทยช่อง (ไทดำ) ในจังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐม ราชบุรี และเพชรบุรี พบว่า การแปรเสียงจะแปรไปตามถิ่นที่อยู่อาศัยของผู้พูด

3. การธำรงภาษาไทดำ การธำรงภาษา (language maintenance) หมายถึง การที่ชุมชนหนึ่งซึ่งมีภาวะสองภาษาหรือหลายภาษา พร้อมใจกันรักษาภาษาที่ใช้กันมาเป็นเวลานานไว้โดยพยายามใช้ภาษาเดิมของตนในแวดวงต่าง ๆ ให้มากที่สุด และป้องกันไม่ให้ภาษานั้นตายไปด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การรณรงค์ให้คนในชุมชนมีทัศนคติทางบวกต่อภาษาเดิมของตน การกีดกันไม่ให้ภาษาใหม่เข้ามาแทนที่ในสถานการณ์ต่าง ๆ (ราชบัณฑิตยสถาน 2553 : 244) เอ็ดเวิร์ด (Edward 1997 อ้างถึงใน สมทรง บุรุษพัฒน์ และคณะ 2554 : 37) กล่าวว่า การธำรงภาษาจะต้องมีการใช้ภาษาที่ต่อเนื่องจากรุ่นสู่รุ่นและภาษาของชนกลุ่มน้อยมีแนวโน้มจะกลมกลืนไปกับภาษาอื่นที่มีศักดิ์ศรีกว่า

กรณีการเข้ารหัสภาษาไทยอาจจะพิจารณาจากผลการวิจัยได้ 2 ประเด็น คือ 1. พิจารณาจากรูปแบบการใช้ศัพท์ไทดำทั้งสามระดับอายุ AAA 2. พิจารณาจากการใช้ศัพท์ไทดำ (A) ของคนแต่ละระดับอายุซึ่งจะเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งที่ช่วยวางแผนการเข้ารหัสภาษาไทยเพราะข้อมูลดังกล่าวแสดงถึงความรู้ทางภาษาของคนแต่ละระดับอายุ

การใช้ศัพท์ไทดำทั้งสามระดับอายุแบบ AAA นั้นมี 5 ชุมชนภาษาที่ใช้รูปแบบดังกล่าวเกินร้อยละ 50 อีก 3 ชุมชนภาษาใช้ต่ำกว่าร้อยละ 50 เพียงเล็กน้อย ส่วนการใช้ศัพท์ไทดำ (A) ของคนแต่ละระดับอายุ สรุปว่า ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 ทุกชุมชนภาษาเป็นผู้รู้ศัพท์ไทดำดีที่สุดที่สามารถเป็นหลักในการใช้ศัพท์ไทดำได้ กล่าวคือ ใช้ศัพท์ไทดำเฉลี่ยร้อยละ 71.99 ซึ่งค่อนข้างสูงขณะที่ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 ใช้ศัพท์ไทดำ เฉลี่ยร้อยละ 65.55 ส่วนผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 ใช้ศัพท์ไทดำเฉลี่ยร้อยละ 52.72 ถึงแม้ว่าภาษาไทยขณะนี้มียศตราการใช้ศัพท์เกินร้อยละ 50 เป็นภาวะที่ยังอยู่รอด แต่อีก 2-3 ทศวรรษ หากไม่มีการสนับสนุนการธำรงรักษาภาษาไทยด้านอื่นๆ ร่วมด้วย เช่น การศึกษาภาษาไทยทั้งภาษาพูดและตัวอักษร การสื่อสารภาษาไทยในแวดวงต่าง ๆ การสนับสนุนให้ใช้ภาษาไทยจากผู้นำชุมชน นักการศึกษา พ่อแม่ ผู้ปกครอง การรักษาประเพณีวัฒนธรรมไทดำ ผู้วิจัยคาดว่าพลังชีวิตของภาษาไทยอาจอยู่ในขั้นวิกฤตได้

4. การสูญเสียศัพท์ มีศัพท์ไทดำจำนวนหนึ่งที่ผู้บอกภาษาทั้งสามระดับอายุ ทุกจุดเก็บข้อมูลไม่รู้จัก ไม่เคยใช้ในชีวิตประจำวัน ดังนั้นผู้บอกภาษาจึงใช้ศัพท์อื่นแทนศัพท์ไทดำ แต่ศัพท์ดังกล่าวผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากเอกสารที่ระบุว่าเป็นศัพท์ไทดำที่ใช้ในประเทศเวียดนาม ดังตัวอย่าง

หน่วยยรรย	ศัพท์ไทดำ	หน่วยยรรย	ศัพท์ไทดำ
จันมะพร้าว	puaŋ³ boŋ³	ผมเกลละ	phom¹ cwa¹
หยวก	ta:ŋ¹	จะยอยปากนก	bo:¹
กบไสไม้	paw¹	หลอดลม	sa:j¹ po:t³
จื่อ	siŋ¹ jua²	ซานเรือน	fuang² huan²
กา	ʔə:m¹	ชายคา	tup³ fuang²
ฉมวก	lem¹ sa:ŋ⁵	เลียงผา	to:¹ juaŋ²
ชะลอม	lok⁴	กระต่าย	to:¹ thoŋ³
แหวน	kwa:ŋ¹	น้ำวน	nam⁶ law²
แครง เตียง	juaŋ²	โหนกแก้ม	pom¹ ke:m⁵
กระดาย	cia⁵	นัวนาง	niw⁶ dua¹

ตัวอย่างศัพท์ดังกล่าวสมควรศึกษาให้แน่ชัดว่าเป็นศัพท์ไทดำหรือเป็นศัพท์ที่ไทดำในประเทศเวียดนามยืมจากภาษาอื่นเช่นภาษาเวียดนาม ภาษาลาวกลุ่มอื่น เนื่องด้วยการสัมผัสภาษาเพื่อจะได้ชี้ชัดว่าเป็นศัพท์ไทดำอย่างแท้จริงและสูญเสียศัพท์ในชุมชนภาษาไทดำในประเทศไทย

จากผลการวิจัยที่พบว่าหมวดศัพท์วัตถุ สถานที่ มีการใช้ศัพท์อื่นมากที่สุด และมีแนวโน้มจะสูญเสียทั้นั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พินรัตน์ อัครวัฒนากุล (2555 : 1054) ที่ศึกษาการสูญเสียศัพท์ในภาษาพวนบ้านฝายมูล ตำบลป่าคา ที่ว่า ศัพท์ที่สูญเสียไปในภาษาพวนแต่มีการบันทึกไว้ในเอกสาร พร้อมเชิญชวนให้คนพวนในหมู่บ้านนำกลับมาใช้อีกนั้น ส่วนใหญ่เป็นคำเรียกวัตถุสิ่งของ เครื่องใช้ที่สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น อย่างไรก็ตามผู้วิจัยยังพบผลการวิจัยเพิ่มเติมจากข้อค้นพบของ พินรัตน์ อีกว่า ไม่เพียงแต่หมวดวัตถุ สิ่งของเครื่องใช้เท่านั้น หมวดการแต่งกาย เสื้อผ้า ของไทดำ ก็มีแนวโน้มจะสูญเสียศัพท์ด้วย เพราะมีการใช้ศัพท์อื่นมากเป็นอันดับ 2 รองจากหมวดวัตถุ เครื่องใช้ ดังนั้นประเด็นที่น่าสนใจคือ ควรเก็บรวบรวมศัพท์ไทดำในหมวดศัพท์ดังกล่าวควบคู่กับการเก็บรักษาสิ่งของ เสื้อผ้า ในพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านเพื่อให้ลูกหลานได้เรียนรู้ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษต่อไป

การสูญเสียศัพท์ไทดำแต่ใช้ศัพท์ไทยกลางหรือภาษาลาวกลุ่มอื่นในงานวิจัยนี้นับเป็นตัวอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นภาพการเปลี่ยนแปลงที่เป็นสากลของภาษา เพราะภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์มีแนวโน้มจะสูญเสียศัพท์ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้ง่ายกว่าการสูญหน่วยเสียง และจะยืมศัพท์จากภาษาที่แวดล้อมหรือมีศักดิ์ศรี (prestige) เหนือกว่า สอดคล้องกับผลการวิจัยอื่น ๆ เช่น อุทัยวรรณตันหยง (2526) ที่พบว่าการสูญเสียศัพท์ภาษาพวนเกิดจากการยืมศัพท์ภาษาไทยกลาง หรือ ผลการวิจัยของ พินรัตน์ อัครวัฒนากุล (2555) ที่ว่า ภาษาคำเมือง ลื้อ จีน พวน และลาว คนระดับอายุที่ 3 มักใช้ศัพท์ยืมจากภาษาไทยกรุงเทพ ฯ อีกทั้งคนระดับอายุที่ 1, 2 ยืมศัพท์จากภาษาคำเมืองใช้ร่วมกับศัพท์ของตนด้วย

อนึ่ง จากงานวิจัยที่ผ่านมา มักศึกษาการแปรการใช้ศัพท์ของคนสามระดับอายุจากจุดเก็บข้อมูลเดียว แต่งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นการใช้ “กระบวนการค้นคว้าใหม่” จากวิธีดำเนินการวิจัยและได้ข้อค้นพบใหม่ในการศึกษาภาษาไทดำ กล่าวคือ วิธีดำเนินการวิจัยได้ขยายขอบเขตการศึกษาเป็น 4 จุดเก็บข้อมูลและนำผลการศึกษการใช้ศัพท์ของคนแต่ละระดับอายุ แต่ละจุดเก็บข้อมูลมาเปรียบเทียบกัน ซึ่งยังไม่ปรากฏในงานวิจัยที่ผ่านมา ผลการวิจัยดังกล่าวจะสร้างองค์ความรู้และขยายมุมมองทางภาษาศาสตร์ให้กว้างขวางและลึกซึ้งอีกมิติหนึ่ง ผู้วิจัยหวังว่าผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งที่จะสนับสนุนการธำรงภาษาไทดำ การสร้างคลังความรู้ทางภาษาของคนในชุมชนเพื่อร่วมประเพณีพลังชีวิตของภาษาไทดำในโอกาสต่อไป

6.3 ข้อเสนอแนะ

1. ควรเปรียบเทียบศัพท์ไทดำในประเทศไทย ประเทศลาวและประเทศเวียดนาม เพื่อเห็นการเปลี่ยนแปลงของภาษาตามแนวคิดทฤษฎีคลื่น (wave theory) ที่ว่า ภาษาที่มีความสัมพันธ์กันโดยมาจากศูนย์กลางเดียวกัน เมื่อมีการเปลี่ยนแปลง รูปที่เปลี่ยนไปจะค่อย ๆ แพร่กระจายทุกทิศทุกทาง จุดคลื่นที่ล้อมรอบก้อนหินที่ตกลงไปในน้ำ

2. ควรศึกษาการสัมผัสภาษา (language contact) ของภาษาไทดำในประเทศลาวและประเทศเวียดนามทั้งด้านการแปรเสียง ศัพท์

3. ควรศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติทางภาษา (language attitude) ของชาวไทดำวัยหนุ่มสาว ในประเทศไทย ประเทศลาว และประเทศเวียดนามเพื่อประเมินพลังชีวิตทางภาษาเชิงชาติพันธุ์ (ethno linguistic vitality) และการธำรงภาษา (language maintenance)